

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ
РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ
НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПмз-21
Михальчук Руслана Анатоліївна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Чудовець Віталій Васильович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:
Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

«__» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

МИХАЛЬЧУК Руслані Анатоліївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах

Керівник роботи: Чудовець Віталій Васильович к.е.н., доцент,

затверджені наказом закладу вищої освіти від «10» січня 2023 року № 24/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 09 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2020-2022 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

1.1. Економічна суть «зобов'язань» та характеристика процесу постачання

1.2. Нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками

1.3. Наукові проблеми організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Особливості діяльності виробничо-торгівельних підприємств та їх вплив на організацію обліку

2.2. Організація обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на ВТП

2.3. Організація контролю розрахунків з постачальниками: практичний аспект

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Економічна суть «зобов'язань» як об'єкта організації обліку і контролю
2. Об'єкти обліку та контролю у процесі постачання
3. Процес постачання на виробничо-торговельних підприємствах
4. Нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками
5. Дослідження проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками у працях вчених
6. Узагальнення актуальних наукових проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками
7. Виробничо-торгівельні підприємства Волинської області
8. Договірні відносини в розрахунках з постачальниками на ВТП
9. Типові кореспонденції рахунків з постачальниками на ВТП
10. Загальний план проведення контролю розрахунків з постачальниками на ВТП
11. Аналітична таблиця обліку кредиторської заборгованості
12. Аналітичні рахунки обліку розрахунків з вітчизняними постачальниками за сумою та терміном прострочення платежів

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	Чудовець В.В., доцент		
Розділ 2	Чудовець В.В., доцент		
Розділ 3	Чудовець В.В., доцент		
Нормоконтроль	Сидоренко Р.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 26 листопада 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 26.11.2022 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 20.12.2022 р.	
3	Розділ 1	до 03.03.2023 р.	
4	Розділ 2	до 27.06.2023 р.	
5	Розділ 3	до 08.11.2023 р.	
6	Висновки	до 18.11.2023 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2023 р.	
8	Формування додатків	до 24.11.2023 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2023 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2023 р.	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 07.12.2023 р.	
12	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 09.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Михальчук Р.А.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Чудовець В.В.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Михальчук Р.А. Організація обліку і контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023. 70 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено теоретичні аспекти організації обліку в контролі розрахунків з постачальниками, зокрема розкрито економічну суть зобов'язань, характеристика процесу постачання, оцінено нормативне забезпечення та наукові проблеми за темою дослідження.

У другому розділі наведено особливості діяльності виробничо-торгівельних підприємств та їх вплив на організацію обліку, а також практичні процедури організації обліку і контролю розрахунків за товари, роботи, послуги.

У третьому розділі роботи запропоновано напрямки удосконалення організації обліку і контролю на виробничо-торгівельних підприємствах, які полягають у покращенні аналітичного обліку розрахунків з постачальниками, розробці документального забезпечення контролю розрахунків з постачальниками.

Основний зміст роботи викладено на 54 сторінках. Робота містить 23 таблиці, 10 рисунків, переліку джерел посилання із 51 найменування та 2 додатки.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності виробничо-торгівельних підприємств.

Ключові слова: облік, контроль, організація обліку, організація контролю, постачальники, зобов'язання, розрахунки.

ANNOTATION

Mykhalchuk R. Organization of accounting and control of payments with suppliers at production and trading enterprises. Manuscript.

Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023. 70 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, and appendices.

In the first chapter, the theoretical aspects of the organization of accounting in the control of payments with suppliers are investigated, in particular, the economic essence of obligations, the characteristics of the supply process are revealed, regulatory support and scientific problems on the topic of the study are assessed.

In the second section, the peculiarities of the activity of production and trade enterprises and their influence on the organization of accounting, as well as practical procedures for the organization of accounting and control of payments for goods, works, and services are given.

In the third section of the work, directions for improving the organization of accounting and control at production and trading enterprises are proposed, which consist in improving the analytical accounting of payments with suppliers, the development of documentary support for the control of payments with suppliers.

The main content of the work is laid out on 54 pages. The work contains 23 tables, 10 figures, a list of reference sources with 51 titles and 2 appendices.

The results of development can be applied in the practical activities of production and trade enterprises.

Key words: accounting, control, organization of accounting, organization of control, suppliers, obligations, calculations.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ	13
1.1. Економічна суть «зобов'язань» та характеристика процесу постачання	13
1.2. Нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками	19
1.3. Наукові проблеми організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками	23
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	31
2.1. Особливості діяльності виробничо-торгівельних підприємств та їх вплив на організацію обліку	31
2.2. Організація обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на ВТП	36
2.3. Організація контролю розрахунків з постачальниками: практичний аспект	41
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	48
Висновки до розділу 3	52
ВИСНОВКИ	53
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	55
ДОДАТКИ	62

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ВТП – Виробничо-торгівельне підприємство
- НП(С)БО – Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
- ПДВ – Податок на додану вартість
- ПКУ – Податковий кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми. Виробництво та торгівля є основними галузями розвитку економіки будь-якої країни та формують левову частку її валового продукту. Практика показує, що серед вітчизняних підприємств є багато підприємств до основних видів діяльності яких відносяться як виробничі, так і торгівельні операції. За таких умов постає необхідність їх нормативної та інвестиційної підтримки, що безумовно має супроводжуватися належними інформаційним, обліковим, податковим та контрольним забезпеченням.

При цьому варто відмітити про виняткове значення ефективно організованого процесу постачання на таких підприємствах, що стосується як придбання сировини для виробництва продукції, так і товарів для подальшого продажу. Належна організація обліку і контролю розрахунків з постачальниками покликана забезпечити достовірну інформацію про господарські операції з постачальниками, якісну інформаційну основу для оподаткування, прийняття рішень щодо управління та контролю зазначених розрахунків.

В останні роки науковим дослідженням теоретичних та практичних аспектів економічної суті та організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками присвятили свої праці, такі вчені, як: Бабенко Л.В., Беляєва Л.А., Бержанір І.А., Біловодська І.М., Буркова Л.А., Гпркуша С.А., Гончарук С.М., Колумбет О.П., Меліхова Т.О., Мурашко І.С., Назаренко І.М., Оляднічук Н.В., Пилипенко К.А., Присяжнюк Д.В., Попович О.В., Репенко В.Є., Феофанова І.В., Хорольська Н.В., Чапко Т.С. та ін.

Незважаючи на висвітлення та дослідження багатьох теоретичних та практичних проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками, існує потреба уточнити та розширити окремі з них: уточнення розвитку розрахунків в сучасних умовах, виявлення особливостей процесу постачання в виробничо-торгівельних підприємствах, удосконалення документального забезпечення розрахунків з постачальниками, оцінка відповідності практичним потребам існуючого нормативно-правового

забезпечення організації обліку і контролю з постачальниками, застосування видів контролю розрахунків в контексті управління зобов'язаннями за товари, роботи, послуги та ін. Саме через це можемо стверджувати про актуальність теми цієї кваліфікаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана у відповідності до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту ЛНТУ за темою «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення формування та контролю звітних показників суб'єктів господарювання» 2023-2025 роки (№ д/р: 0123U100955).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження та удосконалення організаційних аспектів обліку і контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлено такі завдання роботи:

- уточнити поняття «зобов'язання» та «процес постачання»;
- оцінити нормативне забезпечення організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками;
- вивчити наукові проблеми з організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками;
- виділити особливості діяльності виробничо-торгівельних підприємств та їх вплив на організацію обліку;
- ознайомитися з практичним аспектами організації обліку та контролю розрахунків з постачальниками на ВТП;
- розробити напрямки удосконалення організації обліку та контролю розрахунків з постачальниками.

Об'єктом дослідження є розрахунки з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретико-практичні аспекти організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах.

Методи дослідження. У кваліфікаційні роботі магістра використано такі загальнонаукові методи дослідження: систематизації – при вивченні економічного змісту основних понять – постачальники, зобов'язання, розрахунки; аналізу та узагальнення – при оцінці нормативно-правового забезпечення та наукових проблем з організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками, виявленню особливостей діяльності, обліку і контролю на досліджуваних підприємствах; на кожному етапі роботи використовувався порівняльний аналіз та графічний метод та ін.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці сучасних вчених з організації обліку та контролю розрахунків з постачальниками, статистичні інформація по торгівлі та виробництву, документи та звіти бухгалтерського обліку та контролю досліджуваних підприємств та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

набуло подальшого розвитку:

- розширення інформаційних можливостей бухгалтерського обліку для потреб управління кредиторською заборгованістю в частині розробки аналітичної таблиця обліку кредиторської заборгованості, що дозволить розробляти персоналізовані стратегії взаємодії з урахуванням індивідуальних особливостей кожного контрагента;

- удосконалення аналітичного обліку шляхом обґрунтування застосування аналітичних рахунків третього та четвертого порядку до субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», що деталізовані за сумою та терміном прострочених платежів;

- розробка документального забезпечення контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах шляхом розробки Відомості з перевірки документообігу, Відомості з перевірки первинної документації з операцій розрахунків із постачальниками тощо.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції, отримані у процесі дослідження можуть бути використані при проведенні наступних досліджень проблем організації обліку та контролю розрахунків з

постачальниками. Результати удосконалень, що проведені в кваліфікаційній роботі можуть бути використані в господарській діяльності виробничо-торгівельних підприємств.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи магістра. Окремі результати кваліфікаційної роботи пройшли наукову апробацію на XV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 4 листопада 2023 року).

Публікації. Окремі положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено в тезах на науково-практичній конференції.

Структура та обсяги кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання та додатків. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки друкованого тексту, в тому числі 10 таблиць, 10 рисунків. Робота містить 6 додатків на 13 сторінках, перелік джерел посилання включає 55 найменувань на 6 сторінках.

У вступі роботи обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт дослідження та методи дослідження.

У першому розділі «Теоретичні аспекти організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками» уточнено економічний зміст основних категорій за темою дослідження – постачальники, зобов'язання, процес постачання, проведено оцінку відповідності нормативного забезпечення та наукових праць з організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками.

У другому розділі «Організація обліку і контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах» виявлено особливості діяльності виробничо-торгівельних підприємств, досліджено

практичні аспекти організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками на досліджуваних підприємствах.

У третьому розділі «Напрямки удосконалення організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах» наведено пропозиції з удосконалення аналітичного обліку розрахунків з постачальниками через розробку відповідних аналітичних рахунків та таблиць, запропоновано до використання робочі документи для проведення контролю, що в загальному покликано підвищити ефективність їх реалізації на виробничо-торгівельних підприємствах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

1.1. Економічна суть «зобов'язань» та характеристика процесу постачання

Внаслідок проведення господарських операцій та розрахунків із постачальниками об'єктивно виникають зобов'язання за придбані товари, роботи, послуги.

У світі сучасного бізнесу, виробництва та торгівлі поняття «зобов'язання» має глибокий економічний зміст, що стосується юридичних та фінансових питань. В контексті економіки, зобов'язання визначаються як правові або контрактні обов'язки, які сторони мають виконувати відповідно до укладених угод.

Для кращого розуміння важливості юридичної та фінансової відповідальності в сучасному бізнес-середовищі, розглянемо економічну суть «зобов'язань», досліджуючи праці вітчизняних науковців (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. – Економічна суть «зобов'язань» як об'єкта організації
обліку і контролю

Автор	Визначення	Власна оцінка визначення
1	2	3
Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А.	«Зобов'язання – один з основних чинників, що впливає на ліквідність, кредитоспроможність і стійкість підприємства» [1, с.242].	Трактування зобов'язань як важливого чинника впливу відображає їхню ключову роль у фінансовому управлінні
Буркова Л.А., Шепелюк В.А., Репенко В.Є.	«Зобов'язання – це обов'язок чи відповідальність однієї сторони (боржника) діяти певним чином перед іншою стороною (кредитором), що визначено договірними правовідносинами між ними, виконання яких призводить до зменшення ресурсів підприємства, а не виконання – до юридичної відповідальності» [2, с.84].	Визначення зобов'язань відповідає загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку та юридичних відносин.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Гончарук С.М., Чапко Т.С.	«Зобов'язання – цивільні правовідносини, де одна сторона (боржник) зобов'язана здійснити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію або утриматися від цієї дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його зобов'язань» [3, с.130].	Визначення чітко визначає ролі сторін (боржник і кредитор) та зміст їхніх правовідносин; відображає дотримання принципів взаємодії у правовому відношенні.
Колумбет О.П., Давидюк Н.А., Блінцова Н.І.	«Зобов'язання – це джерело формування фінансових ресурсів для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства» [4, с.44]. «Зобов'язання – це вимоги кредиторів стосовно активів підприємства» [4, с.45].	Визначення підкреслює роль зобов'язань у формуванні капіталу для підтримки різних фінансових потреб підприємства.
Морозова Є.П., Лахай С.В.	«Зобов'язання організації перед контрагентами повинні розглядатися як статті його доходів, а зобов'язання контрагентів перед організацією – як статті його витрат» [5, с.114].	Підхід науковців з юридичної позиції, чітко визначає, як зобов'язання та розрахунки відображаються в бухгалтерському обліку.
Оляднічук Н.В.	«Зобов'язання перед постачальниками і підрядниками (поточна кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги) є досить вагомим складником системи розрахункових операцій із кредиторами» [6, с.89].	Акцент на поточній кредиторській заборгованості як значущого елементу, підкреслює важливість зобов'язань у здійсненні операційної та виробничої діяльності.
Примуш Ю.С., Головченко Є.Ю.	«Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками становлять кредиторську заборгованість підприємства, яка відбивається в балансі в структурі пасивів підприємства, оскільки вони є джерелом утворення майна економічного суб'єкта» [7, с.133].	Трактування віддзеркалює роль зобов'язань як частину фінансово-економічного механізму.
Феофанова І.В., Хорольська Н.В.	«Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла в результаті минулих подій, погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [8, с.144].	Аспект «очікується, що погашення приведе до зменшення ресурсів», вказує на те, що зобов'язання пов'язані з майбутніми ресурсами, які підприємство буде змушене витратити.

Джерело: систематизовано автором.

Можемо зробити висновок, що зобов'язання є ключовою складовою ефективного та довгострокового партнерства, яка забезпечує стійкість і взаємовигідні відносини між бізнес-партнерами.

Вивчаючи поняття «зобов'язань», науковці приходять до висновків, що в бухгалтерському обліку та праві, поняття «зобов'язань» має різний зміст, оскільки, «догівір підтверджує тільки юридичний факт, а в бухгалтерському

обліку відображаються договірні зобов'язання в момент їх виконання, а не виникнення» [1, с.243].

Такої ж думки дотримується Нікітенко К.С. та зазначає, що «у бухгалтерському обліку зобов'язання виникають не в момент укладення договору, а після здійснення однією із сторін передбачених у договорі дій (або бездіяльності), унаслідок яких виникає дебіторська заборгованість однієї сторони перед іншою – зобов'язання погасити цю заборгованість називається кредиторською» [9, с.60].

Крім того, Буркова Л.А., Шепелюк В.А., Репенко В.Є. обґрунтовують доцільність впровадження уточненої ними дефініції поняття «зобов'язання» до НП(С)БО 1 та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», оскільки наявна термінологія у нормативно-правових документах – «не повною мірою відображає економіко-правову сутність» [2, с.84].

Погоджуємось з думкою науковців, що «у широкому розумінні зобов'язання виникають як управлінський правовий акт замовлення або державний контракт, у вузькому значенні – зобов'язання виникають із господарського договору, укладеного за простою згодою сторін, з інших підстав, що не суперечать закону, за результатами конкурсу, тендеру, іншого публічного торгу» [10, с.353].

Зобов'язання, які виникають внаслідок укладання договорів в економічній та юридичній науковій літературі трактують також як «договірні зобов'язання». «Договірні зобов'язання виникають, коли дві або більше сторін укладають домовленість, яка передбачає певні обов'язки для кожної з них (постачання товарів, надання послуг, передачу прав чи будь-яку іншу домовленість між сторонами)» [11].

Прикладами договірних зобов'язань можуть бути постачання товарів за узгодженими цінами, надання послуг за умовами угоди, де сторони мають визначені обов'язки та права. Такі зобов'язання є невід'ємною частиною торговельно-виробничих підприємств.

Постачальники виступають ключовою ланкою процесу постачання, забезпечуючи необхідні ресурси та матеріали для виробництва товарів чи надання послуг.

На думку вітчизняних вчених Беляєвої Л.А. та Сисун К.О, «постачальники – це юридичні або фізичні особи, які, відповідно до укладеного договору, здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, запасних частин, МШП), що надають послуги (подачу електроенергії, газу, води, пари тощо)» [12, с.141].

Забезпечення безперебійності постачання вимагає високого рівня координації та систематизації для своєчасного отримання необхідних ресурсів та уникнення затримок у виробництві.

Як зазначають Дунська А.Р. і Лютенко Д.Д., «процес постачання характеризується більш рутинною роботою, що пов'язана із укладанням договору на поставку, подачею замовлень, документальним оформленням поставок, організацією доставки до місця зберігання, організацією приймання й розміщення товарів на складі й т.д.» [13].

Процес постачання визначається низкою взаємопов'язаних етапів від укладення угоди постачання до оплати товарів чи послуг. В рамках цього процесу зобов'язання виступають як критичний елемент, визначаючи права та обов'язки сторін, включаючи умови поставки, оплати, забезпечення якості та взаємодію з контрагентами.

Об'єкти обліку та контролю у процесі постачання вивчають Беляєва Л.А. та Сисун К.О. [12, с.141], узагальнимо їх у вигляді рисунку 1.1.

При цьому спостерігаємо різноплановість таких об'єктів – розрахунки, отримані товари, роботи, послуги, податкові платежі, що виникають і процесі постачання тощо.

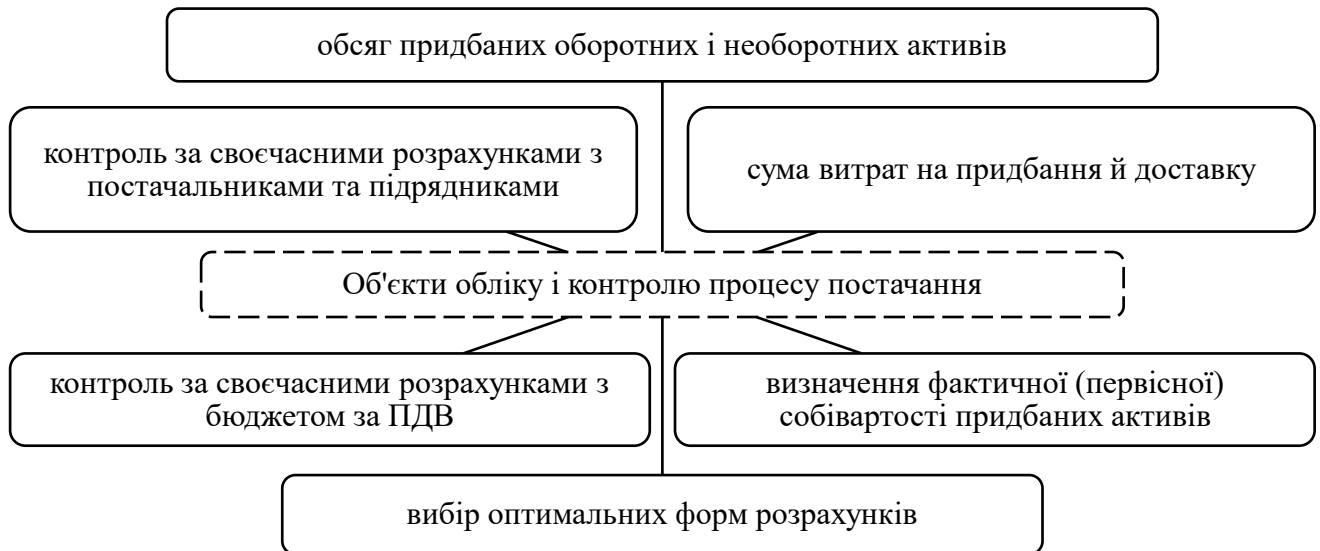

Рисунок 1.1 Об'єкти обліку та контролю у процесі постачання

Джерело: [12].

Процес постачання є складним та багатоступеневим, оскільки передбачає забезпечення підприємства необхідними ресурсами для виробництва та реалізації продукції (товарів, послуг). На рисунку 1.2, розглянемо процес постачання на виробничо-торговельних підприємствах.

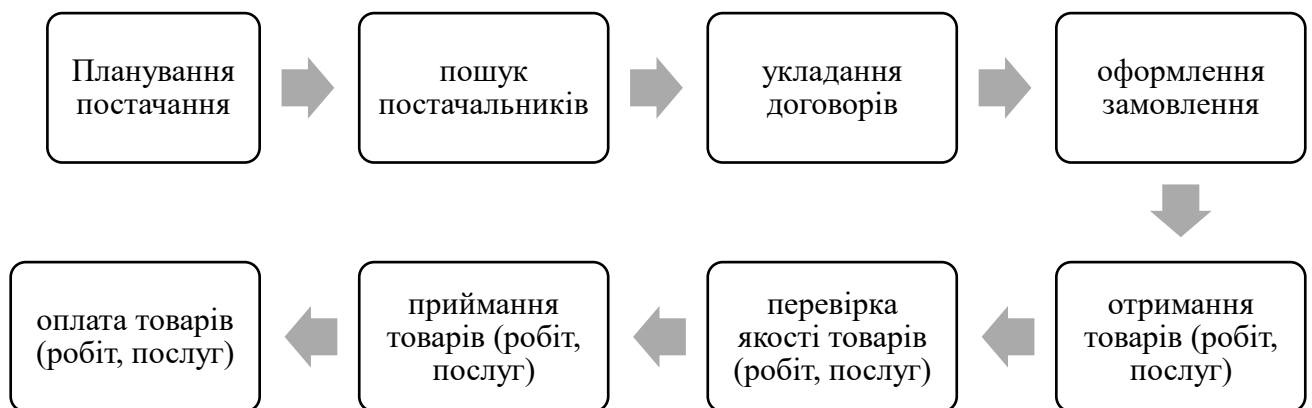

Рисунок 1.2 Процес постачання на виробничо-торговельних підприємствах

Джерело: власна розробка автора.

Виробничо-торговельні підприємства визначають свої потреби в сировині, матеріалах, комплектуючих та інших ресурсах, тобто здійснюють планування запасів, після чого укладають договори про поставку матеріальних цінностей та договори підряду з постачальниками, формують замовлення.

Належна організація поставки матеріалів та готової продукції є важливою для уникнення перерв у виробничо-торговельній діяльності, саме тому, при їх отриманні, на підприємстві проводиться перевірка на відповідність стандартам та вимогам – контроль якості.

В подальшому здійснюється організація складського обліку та розміщення товарів на складі та їх оплата.

Розглядаючи поняття «зобов'язань» у контексті процесу постачання, можна визначити ключові характеристики успішності та ефективності даного процесу (рис. 1.3).

Точність і узгодженість умов

- узгодженість між сторонами умов поставки, ціни, кількості, якості товарів чи послуг, термінів та інших важливих моментів

Строки виконання

- уникнення затримок, сприяючи плавному перебігу ланцюга постачання та уникненню можливих фінансових та операційних проблем.

Якість та стандарти

- досягнення певного рівня якості та відповідності стандартам у процесі постачання (якість товарів, сертифікація, відповідність стандартам безпеки та інші технічні параметри).

Фінансові зобов'язання

- ефективна фінансова узгодженість обох сторін щодо цін на товари чи послуги та умови оплати для уникнення можливих ризиків.

Забезпечення запасів та резервів

- здатність гнучко реагувати при непередбачуваних обставинах, як зміна в обсязі замовлень або транспортні проблеми.

Технологічні інновації

- впровадження сучасних технологій та інновацій у процес постачання для покращення виконання зобов'язань (автоматизація, відстеження за запасами та електронний обмін інформацією).

Взаємодія та співпраця

- забезпечення відкритого діалогу між постачальниками та замовниками.

Відстеження та аналіз процесів

- моніторинг та аналіз ходу виконання зобов'язань для вчасного виявлення потенційних проблем та їх вирішення.

Рисунок 1.3 Організаційні засади процесу постачання та його ефективності

Джерело: [14].

Ефективність взаємопов'язаних у процесі постачання етапів сприяють створенню стійких ланцюгів постачання, що є важливим елементом успішного функціонування підприємств.

На нашу думку, саме від раціональної організації обліку і контролю зобов'язань залежить ефективне планування та проведення вчасних розрахунків з постачальниками, поліпшення кредитного рейтингу підприємства та забезпечення його фінансової стійкості.

1.2. Нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками

Достовірне відображення господарських операцій в обліку розрахунків з постачальниками та забезпечення контролю за розрахунковими відносинами на державному рівні регламентуються нормативно-законодавчою базою.

Белозерцев В.С. та Худякова О.С. [15, с.75] виділяють сучасну п'ятирівневу структуру регулювання обліку і контролю, на основі якої проведемо аналіз нормативно-законодавчого забезпечення розрахунків з постачальниками.

З метою розуміння та правильного застосування нормативно-правових актів та положень щодо бухгалтерського обліку і контролю розрахунків з постачальниками узагальнимо їх у вигляді таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. – Нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками

Назва нормативного акту	Зміст положень, що регламентує нормативний акт	Відповідність вимогам практики
1	2	3
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	основний документ, який забезпечує регулювання організаційних складових бухгалтерського обліку на підприємстві, у тому числі ведення обліку розрахунків та платежів [16].	Відповідає основним вимогам практики та забезпечує: - достовірність і своєчасність облікової інформації; - уніфікований підхід до обліку, що сприяє ефективному контролю.

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
Закон України «Про обіг векселів в Україні»	регулює порядок «видачі переказних та простих векселів, здійснення операцій з векселями та виконання вексельних зобов'язань у господарській діяльності» [17].	Відповідає вимогам практики та забезпечує дотримання законодавчих вимог при використанні векселів у розрахунках з постачальниками.
Господарський кодекс України	Статті кодексу регулюють питання розрахунків з постачальниками, а саме, щодо їх здійснення в грошовій або натуральній формі та на умовах відстрочення платежу, на підставі укладених договорів [18].	Відповідає вимогам практики та забезпечує належний контроль за рухом грошових коштів та своєчасність розрахунків. Дозволяє кредитору захистити свої інтереси у випадку неплатоспроможності боржника.
Податковий кодекс України	визначає облік розрахунків з постачальниками в контексті сплати податків [19].	Відповідає вимогам практики та забезпечує дотримання податкового законодавства і мінімізації податкових ризиків
Цивільний кодекс України	Визначає порядок розрахунків з постачальниками за товари, роботи, послуги, які отримані на умовах відстрочення платежу [20].	Відповідає вимогам практики та забезпечує дотримання договірних зобов'язань і захисту інтересів суб'єктів господарювання у разі порушення зобов'язань контрагентами.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»	«визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності» [21]. Визначає порядок відображення кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками в обліку та фінансовій звітності підприємства.	Відповідає основним вимогам практики та забезпечує єдиний підхід до обліку розрахунків з постачальниками.
Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні	«визначає порядок ведення касових операцій в національній валюті України юридичними особами (крім банків) та їх відокремленими підрозділами незалежно від організаційно-правової форми та форми власності» [22].	Відповідає вимогам практики та забезпечує дотримання законодавства при здійсненні касових операцій.
Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань	застосовується для підтвердження суми заборгованості від здійснення розрахунків з постачальниками в ході проведення інвентаризації [23].	Відповідає вимогам практики та забезпечує достовірність облікової інформації про розрахунки з постачальниками, мінімізує ризики неточностей та помилок в обліку.
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій	«встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб» [24].	Відповідає вимогам практики та передбачає перелік рахунків та кореспонденцій рахунків для реєстрації та групування розрахункових операцій.

Джерело: систематизовано автором.

Характеристика нормативно-законодавчої бази дає підстави вважати, що закони, кодекси, положення, НП(С)БО та План рахунків бухгалтерського обліку чітко регулює питання розрахунків з постачальниками та повністю відповідає вимогам практики.

Більшість зобов'язань, які виникають у суб'єктів господарювання, як наприклад, кредити чи зобов'язання поставлених товарів та послуг, виражені у іноземній грошовій одиниці, тому на них впливають валютні курси, що регулюється згідно НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [25].

Варто зауважити, що у міжнародній практиці для забезпечення достовірності облікової інформації та контролю за дотриманням встановлених правил щодо розрахунків з постачальниками, застосовується МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» [26].

У наукових працях [2, с.88] здійснено порівняльну характеристику основних аспектів НП(С)БО 11 та МСБО 37, визначено, що сфера застосування, термінологія «зобов'язань» та їх визнання частково збігаються, проте, оцінка та класифікація – не співпадають.

Згідно НП(С)БО 11, довгострокові зобов'язання відображаються в пасиві балансу підприємства за теперішньою вартістю, поточні – за сумою погашення, «непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою» [21].

Натомість у МСБО 37 передбачено «застосування наближених оцінок зобов'язань, яка є достатньо достовірною для визнання забезпечення» [26].

У розбіжностях щодо оцінки зобов'язань, погоджуємось з думкою д.е.н. Пилипенко К.А. «в НП(С)БО 11 виділяють три групи оцінки зобов'язань: довгострокові, поточні та непередбачені, це дає змогу вести деталізований облік кредиторської заборгованості, а в МСБО 37 навпаки дає загальний підхід до оцінки. Якщо порівняти види, то НП(С)БО має більш аналітичний характер, а МСБО узагальнюючий» [27, с.379].

Класифікацію зобов'язань за національним та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку розглянемо на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 Класифікація зобов'язань за національним та міжнародним стандартами бухгалтерського обліку

Джерело: систематизовано автором на основі [21; 26].

На нашу думку, класифікація зобов'язань за НПСБО 11 більш деталізована та зрозуміла. Позитивним моментом є наявність окремого виду зобов'язань, до якого включаються кредити та позики, що відіграє важливу роль для виробничо-торговельних підприємств, які часто їх отримують для фінансування своєї діяльності.

Погоджуємось з думкою Бабенко Л.В., Фесенко В.В. та Цьоми К.Ю. «особливу увагу під час проведення контролю розрахунків із постачальниками та підрядниками необхідно приділяти інвентаризації кредиторської заборгованості за відповідними звітними періодами» [26, с.421].

Контроль кредиторської заборгованості здійснюється відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [23], згідно якого «щорічна інвентаризація зобов'язань проводиться до подання фінансової звітності контролюючим органам. Метою даної інвентаризації є перевірка дотримання строку позовної давності та обґрунтованості сум зобов'язань, що виникли в процесі розрахунків з покупцями, замовниками, постачальниками, підрядниками, з підзвітними особами, іншими дебіторами і кредиторами» [29, с.90].

Дослідження наукових статей [30-32] дало можливість виявити проблемні аспекти щодо відсутності методичних рекомендацій в процесі здійснення розрахункових операцій з постачальниками.

На нашу думку, для вирішення даних проблем необхідно на рівні підприємства розробити Положення про контроль розрахунків з постачальниками, яке визначатиме завдання та принципи, порядок і періодичність, а також відповідальність за його проведення.

Отже, нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками є важливим елементом регулювання господарської діяльності суб'єктів господарювання, оскільки забезпечує дотримання підприємствами вимог законодавства, а також сприяє захисту прав та інтересів постачальників.

1.3. Наукові проблеми організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками

Дослідження теоретичних основ та практичних питань організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками дозволило визначити основні наукові проблеми, виявити недоліки та розробити пропозиції для їх усунення.

В таблиці 1.3, визначимо актуальні питання щодо розрахунків з постачальниками, які у своїх наукових доробках вивчають вітчизняні вчені-економісти.

Як бачимо, за останні 5 років, за даними Google Scholar, найбільше уваги приділено питанням: організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками, документуванню даних операцій, їх нормативно-правового регулювання, внутрішнього контролю, облікової політики та удосконалення щодо них.

Таблиця 1.3. – Дослідження проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками у працях вчених

Актуальні питання досліджень	Бабенко Л.В., Фесенко В.В., Цьома К.Ю. [28]	Беляєва Л.А., Сисун К.О. [12]	Біловодська І.М., Гаркуша С.А. [33]	Бунда О.М., Чучкевич Д.Ю. [34]	Буркова Л.А., Шепелюк В.А., Репенко В.С. [34]	Візіренко С.В., Іваніцький К.В. [14]	Гевчук А.В. [35]	Гончарук С.М., Чапко Т.С. [3]	Майстер Л., Гладій І., Откаленко О. [36]	Меліхова Т.О., Фефанов Л.К., Присяжнюк Д.В. [37]	Морозова Є.П., Лахай С.В. [5]	Мурашко І.С. [38]	Назаренко І.М., Соломка В.Ю. [39]	Оляднічук Н.В. [6]	Подмешальська Ю.В., Корнієнко Д.В. [40]	Примуш Ю.С., Головченко Є.Ю. [7]	Руда Л., Причепя І., Липецька О. [41]	Терновський Р.М., Гаркуша С.А. [42]	Фефанова І.В., Хорольська Н.В. [8]	Шендригоренко М.Т., Рогозенко Ю.В. [43]
Документування розрахунків з постачальниками	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+		+	+
Нормативно-правове регулювання обліку і контролю розрахунків з постачальниками	+	+			+	+	+	+			+		+		+	+		+		
Організація бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками		+		+	+		+			+	+		+	+	+	+			+	+
Облікова політика в частині розрахунків з постачальниками	+			+									+							+
Удосконалення організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками	+				+		+			+				+	+	+				+

Джерело: систематизовано автором на основі [1-8; 12-49].

Наукові проблеми, на яких автори акцентують особливу увагу, узагальнимо на рисунку 1.5.

Можемо прийти до висновку, про широкий спектр проблем, що виділяються вченими, що зумовлено багатьма складовими процесу постачання та подальших розрахунків за отримані товари, роботи, послуги. Варто відмітити, що у виробничо-торгівельних підприємств вирішення таких проблем має ще більш важливе значення.

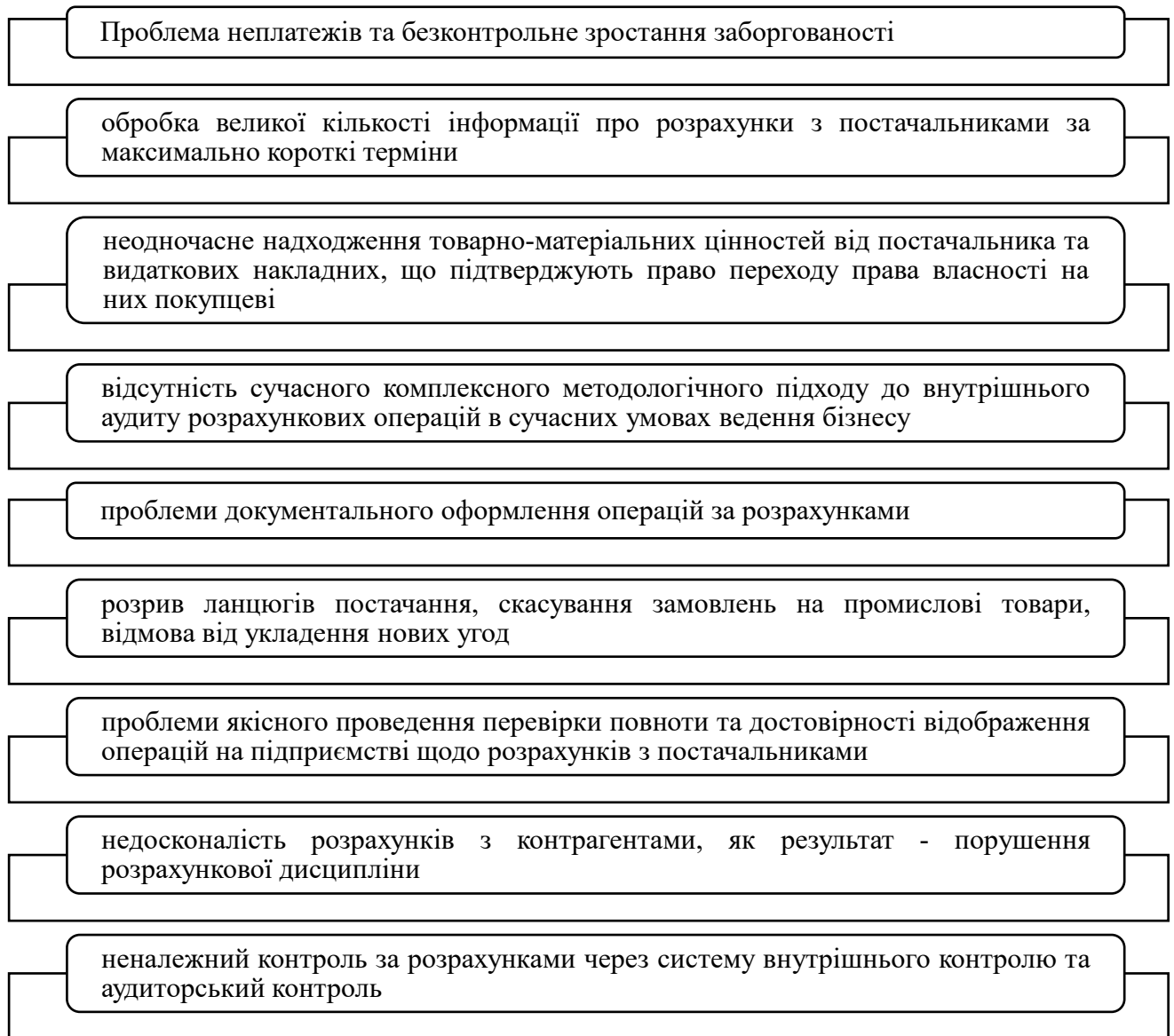

Рисунок 1.5 Узагальнення актуальних наукових проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками

Джерело: узагальнено автором на основі [1-8; 12-49].

Бабенко Л.В., Фесенко В.В. та Цьома К.Ю. виділяють проблеми неплатежів та безконтрольного зростання заборгованості, вирішення яких, потребує введення додаткових аналітичних рахунків до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (рис. 1.6) [28, с.421].

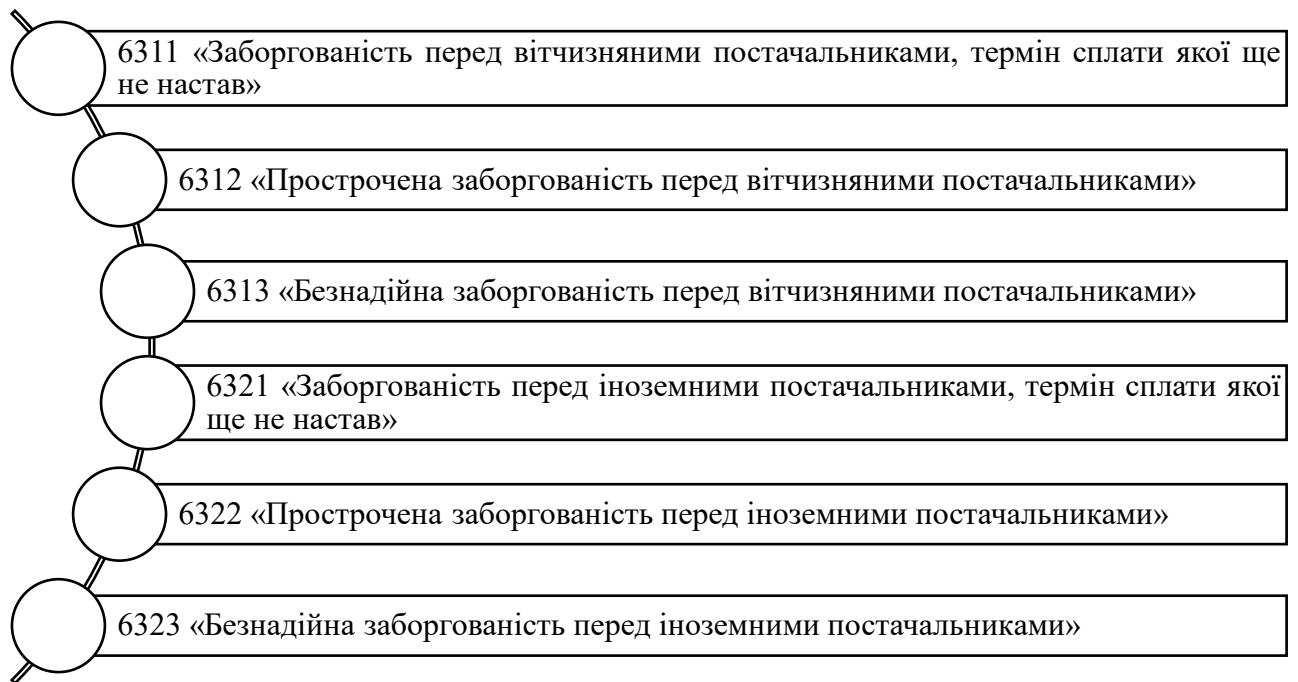

Рисунок 1.6 Аналітичні рахунки до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» для узагальнення кредиторської заборгованості за конкретними договорами

Джерело: складено автором за [28].

В свою чергу, Візіренко С.В. та Іваніцький К.В. наголошують, що «недосконалість розрахунків з контрагентами призводить до порушення розрахункової дисципліни, тому науковці пропонують деталізувати рахунки 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та 68 «Розрахунки за іншими операціями» [14, с.62].

Запропоновані у науковій статті субрахунки та аналітичні рахунки, на думку авторів, «будуть актуальними при організації обліку розрахунків з контрагентами, що на практиці сприятиме формуванню належного обліково-інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень та здійснення оперативного контролю за заборгованістю контрагентів» [14, с.64].

Критично важливими для підтримки позитивних стосунків з постачальниками є вчасні платежі, чесні та прозорі умови, а також обробка великої кількості інформації за максимально короткі терміни, для вирішення

даних питань Біловодська І.М. та Гаркуша С.А. [33, с.49] визначають переваги спеціалізованого програмного продукту «BAS: Бухгалтерія» для автоматизації обліку розрахунків з постачальниками.

Для якісного проведення перевірки повноти та достовірності відображення операцій розрахунків з постачальниками на підприємстві, Бунда О.М. та Чучкевич Д.Ю. пропонують «типові робочі документи аудитора щодо:

- наявності документів на придбання ТМЦ;
- перевірки правильності порядку обчислення та сплати ПДВ;
- зіставлення даних накладних, отриманих від постачальників з даними підприємства» [34, с.465].

Проблема неодночасного надходження товарно-матеріальних цінностей від постачальника та видаткових накладних, які підтверджують право переходу права власності на них покупцеві, може створювати низку складнощів та ризиків для бізнесу.

Науковцями доведено, що «невідфактуровані поставки потребують додаткового контролю, на основі чого розроблено алгоритм дій, що пропонується до застосування на підприємствах для контролю операцій за невідфактурованими поставками та їх документальним оформленням» [2, с.89]. Алгоритм контрольних дій за невідфактурованими поставками без товаросупровідних документів, запропонований науковцями узагальнено на рисунку 1.7.

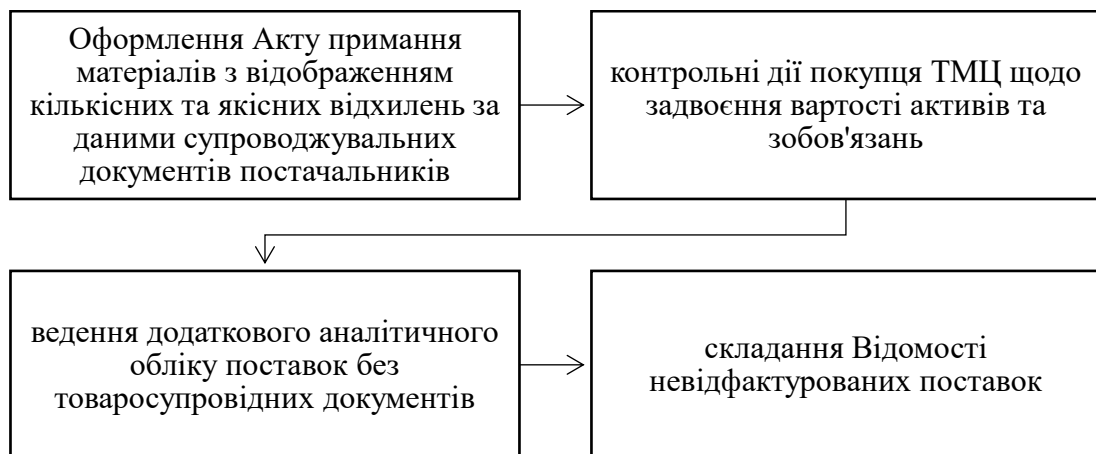

Рисунок 1.7 Заходи контролю за поставками без товаросупровідних документів

Джерело: [2].

Погоджуємось з думкою Гевчук А.В. [35], яка вважає, що відсутність інноваційного комплексного методологічного підходу до внутрішнього аудиту розрахункових операцій є серйозною проблемою сучасного ведення бізнесу. Науковиця пропонує «розробити карту розрахункових операцій із виділенням точки внутрішнього аудиту в розрізі: підтвердження первинної оцінки системи внутрішнього аудиту та бухгалтерського обліку розрахункових операцій; розрахунків в межах дебіторської заборгованості; розрахунків в межах кредиторської заборгованості; інвентаризації; контрольних показників» [35, с.163].

На нашу думку, адаптивна методологія створення даної карти розрахункових операцій легко адаптується до змін у регуляторному бізнес-середовищі.

Особливу увагу на проблематиці документального оформлення операцій за розрахунками акцентують Гончарук С.М. та Чапко Т.С. [3], Меліхова Т.О., Феофанов Л.К. і Присяжнюк Д.В. [37] та Оляднічук Н.В. [6].

Гончарук С.М. та Чапко Т.С. наголошують на доцільності «запровадження у діяльності підприємств програми «Знай свого постачальника» (Know Your Supplier, KYS), основними напрямками діяльності якої є аналітика закупівель та рішень для забезпечення відповідальності постачальників» [3, с.130].

Меліхова Т.О., Феофанов Л.К. і Присяжнюк Д.В. пропонують «методику проведення перевірки розрахунків з постачальниками, яка на відміну від існуючих включає робочі документи щодо проведення інвентаризації, правильності оформлення оприбуткування активів від постачальників, наявності претензій постачальникам по поставкам та їх погашення, правильності віднесення заборгованості на рахунки обліку та повноти розрахунків з ними» [37, с.35].

З метою належної організації обліку розрахунків із постачальниками, Оляднічук Н.В. пропонує здійснювати «Реєстр документів до сплати за місяць / рік» та узагальнювати інформацію про виникнення заборгованості у «Акті взаємної звірки розрахунків між контрагентами» [6, с.90].

На нашу думку, впровадження сучасних автоматизованих систем дозволить раціоналізувати та оптимізувати документальне оформлення розрахунків з постачальниками, створюючи детальні та доступні звіти.

В управлінні ланцюгами постачання важливо бути готовими до ризиків та вчасно реагувати на зміни в економічних, політичних та соціальних умовах. Коронавірусна пандемія та введення військового стану в Україні, призвели до виникнення непередбачуваних обставин, пов'язаних із розривами ланцюгів постачання, скасуванням замовлень на товари та відмовою від укладення нових угод. Дану проблематику вивчають Беляєва Л.А. і Сисун К.О., на думку яких, «підприємство має розробити та впровадити в практику адаптивну систему антикризового управління, що базується на дослідженні факторів зовнішнього й внутрішнього впливу, яка забезпечить виявлення й подолання кризових явищ» [12, с.143].

Вважаємо, що перевагою для вирішення, зазначених проблем є впровадження системи електронного документообігу, що сприятиме прозорості у взаємовідносинах з постачальниками.

Назаренко І.М. та Соломка В.Ю. [39] досліджують проблеми, неналежного контролю за розрахунками через систему внутрішнього контролю та аудиторський контроль. Автори схематично:

- візуалізували концептуалізацію аудиту розрахунків з постачальниками в якій визначено мету, завдання, інформаційні джерела, етапи аудиторської перевірки, методологічні принципи аудиту тощо.

- охарактеризували документальне оформлення процесу планування аудиту, в тому числі, аудиту розрахунків з постачальниками.

Отже, дисципліна в розрахунках з постачальниками передбачає постійний розвиток ефективної системи контролю та її вдосконалення на основі досвіду.

Визначення напрямків удосконалення та оптимізації наукових проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками узагальнено у додатку А.

Отже, існує значна кількість проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками, які вимагають системного та комплексного підходу до їх вирішення, а пропозиції надані науковцями, на нашу думку, стануть підґрунтям для керівної ланки підприємств та практикуючих бухгалтерів у пошуку найоптимальніших варіантів прийняття рішень.

Висновки до розділу 1

1. Обґрунтовано, що для вирішення завдань організації обліку і контролю в процесі постачання, актуальним є визначення економічної суті «зобов'язань», що відповідає загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку та юридичних відносин. Зобов'язання є ключовою складовою ефективного та довгострокового партнерства, забезпечуючи стійкість і взаємовигідні відносини між бізнес-партнерами.

2. Встановлено, що нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками забезпечує достовірність і своєчасність облікової інформації, належний контроль за рухом грошових коштів та своєчасність розрахунків з дотриманням договірних зобов'язань.

3. Дослідження наукових публікацій облікового та контрольного спрямування дало можливість узагальнити актуальні організаційні та практичні проблеми розрахунків з постачальниками, серед яких: безконтрольне зростання заборгованості, розрив ланцюгів постачання, скасування замовлень на товари, відмова від укладення нових угод, документальне оформлення, порушення розрахункової дисципліни.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Особливості діяльності виробничо-торгівельних підприємств та їх вплив на організацію обліку

Діяльність виробничо-торгівельних підприємств характеризується специфічними особливостями, які мають вагомий вплив на організацію бухгалтерського обліку. В таблиці 2.1, розглянемо виробничо-торгівельні підприємства Волинської області.

Таблиця 2.1. – Виробничо-торгівельні підприємства Волинської області

Назва підприємства	Основний вид діяльності
ВТ ТзОВ «ХАРЧОВИК»	10.89 Виробництво інших харчових продуктів
ПрАТ «Луцьке виробничо-торгівельне швейне підприємство «ВОЛИНЬ»	14.13 Виробництво іншого верхнього одягу
ТзОВ ВКП «ІНІЦІАТИВА» ЛТД	22.21 Виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас
ВК ТОВ «Луцький цегельний завод №1» ЛТД	23.32 Виробництво цегли, черепиці та інших будівельних виробів із випаленої глини
ТОВ ВКП «СОІР» ЛТД	27.12 Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури
ПВТП «СВІТЯЗЬ»	46.34 Оптова торгівля напоями
ВКП «ВОЛИНЬАГРОБІЗНЕС»	46.75 Оптова торгівля хімічними продуктами
ТзОВ ВКП «КОНТАКТ» ЛТД	79.90 Надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність

Джерело: узагальнено автором за даними сайту YOUCONTROL.

Як бачимо з таблиці 2.1, основним видом діяльності виробничо-торгівельних підприємств може бути як виробництво, так і торгівля. При цьому ключовим для ефективної роботи таких підприємств є належна організація процесу постачання і, як наслідок, організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками.

Відповідно до класифікатора видів економічної діяльності, досліджувані виробничо-торгівельні підприємства Волинської області, займають місце у сфері переробної промисловості, оптової та роздрібною торгівлі (G) та адміністративного та допоміжного обслуговування (N).

Проаналізуємо статистичні дані діяльності виробничо-торгівельних підприємств (за КВЕД у вищеподаній таблиці), для можливості обґрунтування їх специфіки.

Для початку проведемо оцінку кількості активних підприємств в Україні та Волинській області за 2021-2022 роки (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. – Кількість активних підприємств в Україні та Волинській області за видами економічної діяльності за 2021-2022 роки

Вид діяльності	Кількість активних підприємств						Частка підприємств Волинської області в загальній кількості підприємств у 2022 році, %
	Україна			Волинська область			
	2021	2022	відх., %	2021	2022	відх., %	
10.89 Виробництво інших харчових продуктів	317	288	-9,15	3	2	-33,33	0,69
14.13 Виробництво іншого верхнього одягу	745	616	-17,32	17	18	5,88	2,92
22.21 Виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас	376	343	-8,78	12	9	-25,00	2,62
23.32 Виробництво цегли, черепиці та інших будівельних виробів із випаленої глини	353	306	-13,31	8	8	0,00	2,61
27.12 Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури	329	308	-6,38	4	4	0,00	1,30
46.34 Оптова торгівля напоями	566	527	-6,89	10	9	-10,00	1,71
46.75 Оптова торгівля хімічними продуктами	2976	2711	-8,90	27	30	11,11	1,11
79.90 Надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність	356	311	-12,64	2	3	50,00	0,96

Джерело: складено автором на основі [46].

Отже, кількість активних підприємств, досліджуваних видів діяльності, в Україні протягом 2021-2022 років суттєво зменшувалася.

У Волинській області спостерігається різна тенденція:

– збільшення кількості підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво іншого верхнього одягу – на 5,88 %, оптова торгівля хімічними продуктами – на 11,11 % та надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність – на 50 %;

– зменшення кількості підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво інших харчових продуктів – на 33,33 %, виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас – на 25 % та оптова торгівля напоями – на 10 %.

Загалом питома вага кількості підприємств Волинської області в загальній кількості підприємств України у 2022 році є незначною (в середньому по досліджуваних КВЕД становить 1,74 %).

Реалізація продукції (послуг) має значний вплив на організацію обліку виробничо-торгівельних підприємств, оскільки зі збільшенням її обсягу зростає кількість розрахункових операцій, потреба в управлінні запасами (для уникнення надлишковості або дефіциту товарів), збільшуються податкові зобов'язання та зростають ризики виникнення помилок і шахрайства.

Динаміку обсягу реалізованої продукції підприємствами переробної промисловості України, до яких мають пряме відношення виробничо-торгівельні підприємства Волинської області, а саме, ПрАТ «Луцьке виробничо-торгівельне швейне підприємство «ВОЛИНЬ», ВТ ТзОВ «ХАРЧОВИК», ТзОВ ВКП «ІНІЦІАТИВА» ЛТД, ВК ТОВ «Луцький цегельний завод №1» ЛТД та ТОВ ВКП «СОІР» ЛТД та динаміку обсягу реалізованої продукції підприємствами оптової торгівлі України, до яких мають пряме відношення виробничо-торгівельні підприємства Волинської області ПВТП «СВІТЯЗЬ» та ВКП «ВОЛИНЬАГРОБІЗНЕС» за 2021-2023 роки розглянемо на рисунку 2.1.

Динаміка обсягу реалізації продукції, представлена на рисунку 2.1, в період 2021-2022 років суттєво спадає.

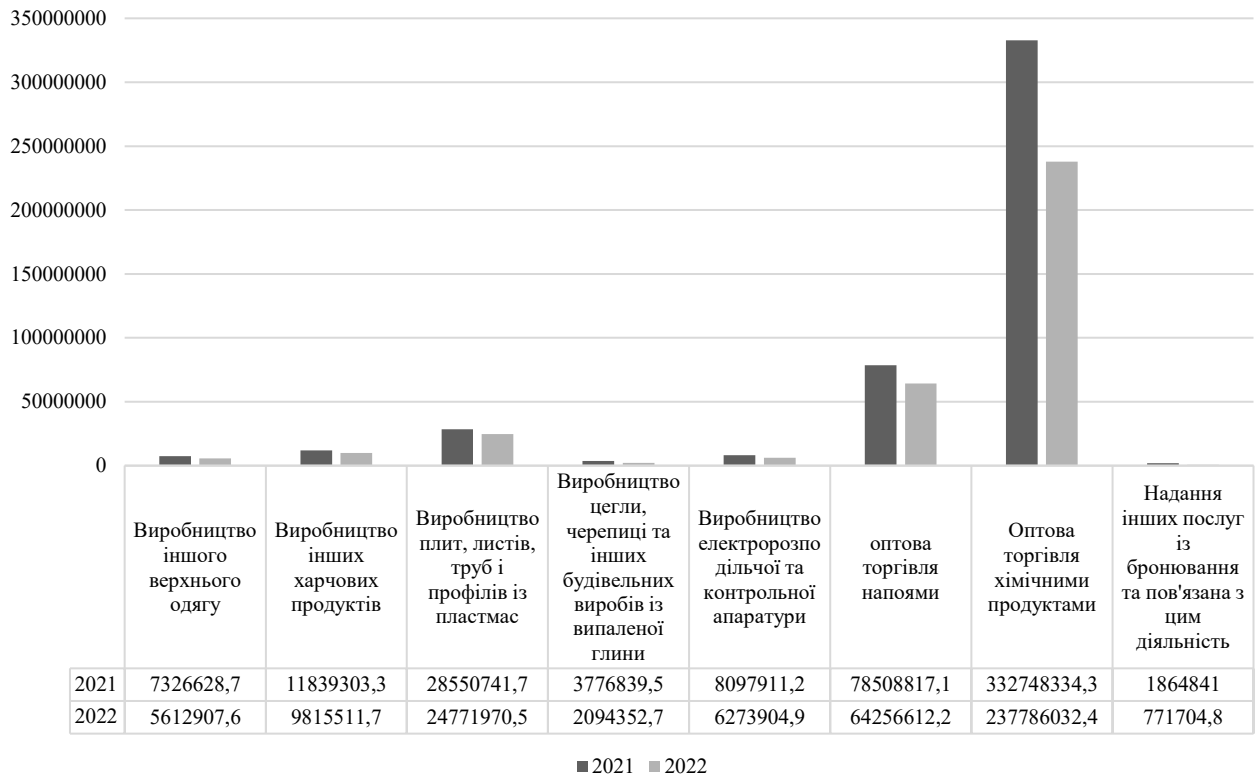

Рисунок 2.1 Динаміка обсягу реалізації окремих видів промислової продукції України за 2021-2022 роки, млн. грн

Джерело: [47].

Негативна динаміка обсягу реалізації продукції пов'язана, насамперед, із введенням військом стану, що вплинув на значне зниження попиту на окремі групи товарів та порушення логістичних ланцюгів постачання.

На кожному етапі ланцюга постачання виробничо-торгівельних підприємств, що включає виробництво продукції, її збут та торгівлю можуть виникати власні витрати, які впливають на прибуток (збиток) до оподаткування.

Динаміку прибутку до оподаткування підприємств України та Волинської області за 2021-2022 роки, на прикладі досліджуваних нами видів діяльності, розглянемо в таблиці 2.3.

За даними аналізу таблиці 2.3, можемо зробити висновок, що підприємства України, досліджуваних видів діяльності у 2021 та 2022 роках отримали прибуток до оподаткування, який здебільшого мав тенденцію до зменшення, окрім підприємств з виробництва інших харчових продуктів, підприємств з

виробництва іншого верхнього одягу та підприємств сфери надання інших послуг із бронювання та пов'язаної з цим діяльності.

Таблиця 2.3. – Динаміка прибутку до оподаткування підприємств України та Волинської області за 2021-2022 роки

Код за КВЕД	Прибуток до оподаткування, млн. грн					
	Україна			Волинська область		
	2021	2022	Відхилення, +, -	2021	2022	Відхилення, +, -
10.89	392817,3	932766,7	539949,4	3,0	151,7	148,7
14.13	187046,9	516815,8	329768,9	2417,8	4835,2	2417,4
22.21	1151875,5	1024652,6	-127223	93782,9	55305,1	-38477,8
23.32	207884,7	91249,9	-116635	83,2	141,6	58,4
27.12	609840,0	484159,1	-125681	13249,0	11523,9	-1725,1
46.34	1830466,6	1612578,2	-217888	11096,2	17299,8	6203,6
46.75	14980916,7	9193849,2	-5787068	14800,1	21400,0	6599,9
79.90	55552,6	95374,6	39822	23,1	87,8	64,7

Джерело: складено автором на основі[48].

На підприємствах Волинської області у 2022 році прибуток до оподаткування здебільшого мав тенденцію до збільшення, окрім підприємств з виробництва плит, листів, труб і профілів із пластмас – на 38477,8 млн. грн менше, ніж у 2021 році та підприємств з виробництва електророзподільчої та контрольної апаратури – на 1725,1 млн. грн менше, ніж у 2021 році.

Динаміку збитку до оподаткування підприємств за 2021-2022 роки, на прикладі досліджуваних нами видів діяльності, розглянемо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. – Динаміка збитку до оподаткування підприємств України та Волинської області за 2021-2022 роки

Код за КВЕД	Прибуток до оподаткування, млн. грн					
	Україна			Волинська область		
	2021	2022	Відхилення, +, -	2021	2022	Відхилення, +, -
1	2	3	4	5	6	7
10.89	195327,1	171990,0	-23337,1	2508,7	-	-
14.13	152126,6	134250,2	-17876,4	13505,0	1709,2	-11795,8
22.21	1182026,9	1385293,1	203266,2	81,1	8147,0	8065,9
23.32	95423,4	272032,8	176609,4	1846,1	1787,5	-58,6
27.12	42491,0	152579,0	110088	131,7	-	-
46.34	135915,5	1023426,6	887511,1	1789,6	-	-

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7
46.75	1652979,1	6486007,8	4833029	115,6	543,0	427,4
79.90	96492,2	242071,2	145579	-	12,3	-

Джерело: [49].

За даними аналізу таблиці 2.4, можемо зробити висновок, що в цілому по Україні в 2022 році прослідковується збільшення збиткової діяльності, тоді як, у Волинській області працювали зв збитками тільки підприємства з виробництва плит, листів, труб і профілів із пластмас – на 8065,9 млн. грн збитку більше, ніж у 2021 році. Покращилась ситуація на підприємствах з виробництва іншого верхнього одягу – на 11795,8 9 млн. грн збитку менше відносно попереднього року та на підприємствах з виробництва цегли, черепиці та інших будівельних виробів із випаленої глини – на 58,6 млн. грн збитку менше відносно 2021 року.

Таким чином, характерним для виробничо-торгівельних підприємств є винятково важливе значення процесу постачання для забезпечення їх ефективної та рентабельної роботи. Це пояснюється великими обсягами придбання як сировини для виробництва, так і товарів для подальшого продажу.

2.2. Організація обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на ВТП

Організація обліку розрахунків з постачальниками включає перелік визначених способів формування первинного обліку, використання відповідного робочого плану рахунків, переліку вихідної інформації, раціоналізації роботи бухгалтерії.

До складових організації обліку розрахунків з контрагентами відноситься наступне:

- 1) вибір форми розрахунків;
- 2) затвердження порядку первинного обліку розрахунків;
- 3) вибір методики ведення синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з постачальниками;

- 4) організація інвентаризаційної роботи щодо звіряння розрахунків;
- 5) визначення посадових обов'язків працівників бухгалтерії щодо обліку розрахунків з постачальниками та їх формалізація у вигляді затверджених посадових інструкцій;
- б) розробка відображення звітної інформації по розрахунках з постачальниками в тому числі щодо фінансової, податкової, статистичної та управлінської звітності та ін.

Дослідження діяльності виробничо-торгівельних підприємств, зокрема ТОВ «ВТ «Аква-Плюс» показало, що в важливою складовою належної організації обліку розрахунків із постачальниками є забезпечення якісної договірної бази (договорів з постачальниками), від змісту яких залежить багато складових організації обліку:

- визначення умов поставки (транспортування) придбаних сировини та матеріалів;
- перелік документального оформлення операцій;
- умови оплати та розтермінування платежів;
- умови передачі товарів та сировини;
- умови повернення товарів та сировини та проведення претензійної роботи.

Все наведено вище, в тому числі форму розрахунків, додаткові умови, які гарантують своєчасність розрахунків, фінансові санкції та інше варто зафіксувати в договорах.

ВТП використовують різні види договорів для придбання продукції (послуг) у постачальників (рисунок 2.2).

Належне складання договору є передумовою для його виконання, що полягає у реалізації сторонами прав та виконанні обов'язків. Відповідно до зобов'язань одна сторона (постачальник, продавець) повинна вчинити на користь іншої особи (покупцю) певну дію: передати ТМЦ, надати послуги, а покупець має право вимагати від контрагента їх оплати.

Рисунок 2.2 Договірні відносини в розрахунках з постачальниками на ВТП
Джерело: розробка автора.

При цьому для організації обліку важливим є забезпечення наявності усіх документів, передбачених такими договорами, дотримання умов доставки та оплати, відповідності договорів та первинних документів – рахунків, товарно-транспортних накладних, видаткових накладних, актів наданих послуг, специфікацій та ін.

Основні первинні документи при розрахунках з постачальниками на ВТП наведемо в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. – Первинні документи з розрахунків з постачальниками на ВТП

Розрахунки з вітчизняними постачальниками	Розрахунки з іноземними постачальниками
Виникнення заборгованості	
Видаткова накладна	Акцептований інвойс
Податкова накладна	Залізнична накладна
Товарно-транспортна накладна	CMR
Погашення заборгованості	
Виписка банку	Виписка банку

Джерело: розробка автора.

Для синтетичного обліку розрахунків з постачальника на ТОВ «ВТ «Аква-Плюс» як і на інших ВТП використовується рахунок 63 «Розрахунки з

постачальниками та підрядниками» в розрізі субрахунків, наведених в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. – Субрахунки з бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками на ВТП

Номер та назва субрахунку	Призначення
631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	«ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками» [24].
632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	«ведеться облік розрахунків з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги» [24].

Джерело: складено автором на основі [24].

В таблиці 2.7 наведемо типові кореспонденції рахунків з постачальниками на ВТП.

Таблиця 2.7. – Типові кореспонденції рахунків з постачальниками на ВТП

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
Отримано сировину від постачальника	201	631
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
Оплачено вартість придбаних матеріалів	631	311
Нараховано витрати перевізнику за доставку матеріалів	201/1	685
Списано кредиторську заборгованість перед постачальником при визнанні його банкрутом	631	717
Нараховано зобов'язання з ПДВ при списанні кредиторської заборгованості	949	641
Отримано товари від іноземного постачальника	281	632
Відображено негативну курсову різницю на залишок заборгованості за товари в іноземній валюті (при зростанні курсу іноземної валюти на дату балансу)	945	632
Відображено позитивну курсову різницю на залишок заборгованості за товари в іноземній валюті (при зниженні курсу іноземної валюти на дату балансу)	632	714
Оплачено за товари іноземному постачальнику	632	312

Джерело: сформовано автором на основі [24].

Крім того, операції з придбання ТМЦ та послуг у постачальників та подальші розрахунки за них знаходять своє відображення у фінансовій звітності ВТП.

Враховуючи те, до якого підприємства за розміром відноситься ВТП, інформація про розрахунки з постачальниками може відображатися у формах звітності, наведених у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8. – Відображення інформації про розрахунки з постачальниками у формах звітності ВТП

Розмір підприємства за Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Назва форми	Номер та назва рядка звітності	Інформація, що відображається
1	2	3	4
Мікропідприємство	Фінансова звітність мікропідприємства	1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги»	«сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, включаючи заборгованість, забезпечену вексями» [50]
		2160 «Інші доходи»	«дохід від операційних курсових різниць та інші доходи (в т.ч. від списання кредиторської заборгованості)» [50]
Мале підприємство	Фінансова звітність малого підприємства	1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги»	«сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, включаючи заборгованість, забезпечену вексями» [50]
		2120 «Інші операційні доходи»	«дохід від операційних курсових різниць та інші доходи (в т.ч. від списання кредиторської заборгованості)» [50]

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4
Середнє та велике підприємство	Баланс (Звіт про фінансовий стан)	1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги»	«сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями, якщо вона наводиться в окремій статті)» [51]
	Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	2120 «Інші операційні доходи»	«дохід від операційних курсових різниць, дохід від списання кредиторської заборгованості» [51]

Джерело: сформовано автором на основі [50, 51].

Інформація, наведені у фінансовій звітності про розрахунки з постачальниками є надзвичайно важливим джерелом інформації при визначенні фінансового стану суб'єктів господарювання, управлінні кредиторською заборгованістю, веденні претензійної роботи, отриманні кредитів, визначенні критеріїв ризиковості платника податку та ін.

2.3. Організація контролю розрахунків з постачальниками: практичний аспект

Проведене дослідження практичних аспектів організації контролю розрахунків з постачальниками на ВТП показало, що основними видами контролю є:

- бухгалтерський контроль;
- внутрішній контроль інших відділів підприємств (відділ внутрішнього аудиту (аудитор), фінансовий відділ (фінансовий директор), ревізійний відділ (ревізор);
- інвентаризація розрахунків;
- незалежний аудит;

- податкова перевірка.

Основним видом внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками є інвентаризація, яка проводиться згідно з Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [23] відповідно до наказу по підприємству. Основні організаційні аспекти інвентаризації розрахунків з постачальниками наведемо таблиці 2.9.

Таблиця 2.9. – Основні організаційні та методичні аспекти інвентаризації розрахунків з постачальниками

Складові організації	Характеристика
Зміст	«звірка документів і записів у реєстрах обліку і перевірці обґрунтованості сум, відображених на відповідних рахунках, та оформлюється актом інвентаризації» [23]
Техніка проведення	«усім кредиторам підприємства повинні передати виписки з аналітичних рахунків про їх заборгованість, які пред'являються інвентаризаційній комісії (робочій інвентаризаційній комісії) для підтвердження реальності заборгованості. Підприємства-кредитори мають підтвердити заборгованість або заявити свої заперечення» [23]
Об'єкт перевірки	«дотримання строку позовної давності, обґрунтованості сум, які обліковуються на рахунках обліку розрахунків з постачальниками, виданих векселів» [23]
Що встановлюється	«правильність розрахунків з постачальниками; правильність і обґрунтованість сум кредиторської заборгованості, у тому числі суми кредиторської заборгованості, щодо якої строк позовної давності минув» [23]
Особливості складання акту інвентаризації розрахунків	«вказуються найменування проінвентаризованих субрахунків і суми виявленої неузгодженої кредиторської заборгованостей, безнадійних боргів та кредиторської заборгованості, щодо якої строк позовної давності минув. До акту інвентаризації розрахунків додається довідка про кредиторську заборгованість, щодо якої строк позовної давності минув, із зазначенням найменування і місцезнаходження таких кредиторів, суми, причини, дати і підстави виникнення заборгованості» [23]

Джерело: сформовано автором на основі [23].

Інші види економічного контролю мають багато спільного у джерелах, об'єктах, методах проведення усіх цих видів контролю. Основна різниця полягає у документуванні результатів та формальних наслідках для підприємства.

Саме тому в таблиці 2.10 наведемо загальний план контролю розрахунків з постачальниками.

Таблиця 2.10. – Загальний план проведення контролю розрахунків з постачальниками на ВТП

Стадія контролю	Процедури контролю	Джерела інформації
Попередній	Оцінка бізнес-зав'язків з постачальником, планування контролю розрахунків	Установчі документи, наказ про облікову політику, відкриті джерела інформації, договори та протоколи намірів
Фактичний	Інвентаризація розрахунків з постачальниками	Акти звірки розрахунків з постачальниками
Основний	Перевірка правильності оформлення оприбуткування ТМЦ та послуг	Накладна, ТТН, доручення, дані складського обліку
	Правильність повнота оформлення оплати	Платіжні доручення, видатковий касовий ордер, виписки банку
	Перевірка претензій постачальникам	Акт оприбуткування матеріалів, претензії, договори
	Перевірка погашення претензій	Виписка банку
	Перевірка повноти розрахунків з постачальниками	Договори, накладні, виписки банку, ВКО
Підсумковий	Складання звіту за результатами контролю	Систематизація робочих документів контролю

Джерело: власна розробка автора.

Зміст та мета проведення аудиту як незалежного виду економічного контролю відрізняється від мети та завдань внутрішнього контролю та полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо достовірності та повноти відображення у фінансовій звітності інформації щодо розрахунків з постачальниками.

Типові завдання та джерела інформації аудиту розрахунків з постачальниками на ВТП наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11. – Завдання та джерела інформації аудиту розрахунків з постачальниками на ВТП

Задання аудиторської перевірки	Джерела інформації
Оцінка стану та організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Перевірка відповідності облікової політики розрахунків з постачальниками нормам діючого законодавства.	Наказ про облікову політику, положення про бухгалтерії, положення про служби внутрішнього контролю,, посадові інструкції
Перевірка правильності відображення зобов'язань перед постачальниками на рахунках обліку	Облікові реєстри, накладні; рахунки фактури; відповіді на запити аудитора.
Здійснення звірки залишків по рахунках обліку розрахунків з постачальниками за даними головної книги з залишками в облікових реєстрах	Головна книга та облікові реєстри.
Перевірка реальності кредиторської та заборгованості	Договори на поставку продукції, надання послуг, накладні, акти приймання-передачі товарів, виписки банку
Перевірка інвентаризації розрахунків з постачальниками	Акт інвентаризації розрахунків з кредиторами
Перевірка правильності проведення взаємозаліку заборгованостей заборгованості	Договір, довідка бухгалтерії

Джерело: власна розробка автора.

В додатку Б подана типова програма аудиту розрахунків з постачальниками, складена на прикладі ТОВ «ВТ «Аква-Плюс».

З проведеного дослідження можемо зробити висновок про можливість застосування однакових за змістом та структурою робочих документів як для внутрішнього, так і зовнішнього контролю (аудиту) за розрахунками з постачальниками.

Однією із основних складових контролю є перевірка наявності та правильності укладання договорів з постачальниками.

Форму Відомості формальної перевірки договорів з постачальниками наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12. – Відомість формальної перевірки договорів з постачальниками

Назва постачальника	Наявність обов'язкових реквізитів			
	номер	дата	підписи та печатка покупця	підписи та печатка продавця

ТОВ «Волиньреммаш»	+	+	відсутні	+
...				

Джерело: власна розробка автора.

Виявлені випадки неналежного оформлення договорів на постачання товарів, робіт, послуг є суттєвим порушенням цивільного законодавства України та можуть призводити до виникнення в підприємства проблем щодо поставки такої продукції, проведення претензійної роботи при виникненні необхідності та контролю за процесом постачання взагалі.

При проведенні перевірки правильності відображення в обліку та звітності підприємства зобов'язань перед постачальниками варто також звіряти дані облікових регістрів та фінансової звітності (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13. – Таблиця відповідності даних облікових регістрів та фінансової звітності по розрахунках з постачальниками

Дата	Сума зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, тис. грн.			Відхилення, грн.	Примітки
	за даними головної книги	за даними оборотно-сальдової відомості	за даними балансу		
31.12.2022 р.	37674,3	37674,3	37,7	-	-
...					

Джерело: власна розробка автора.

Важливою складовою контролю розрахунків з постачальниками є перевірка наявності та правильності оформлення отриманих підприємством накладних, та актів наданих послуг від постачальників, які можна оформити у вигляді таблиці 2.14.

Таблиця 2.14. – Відомість перевірки первинних документів постачальників

Постачальник	Вид документу	Номер	Дата	Сума без ПДВ, грн.	Порушення
ТОВ «Імпульс»	Акт наданих послуг	45-К	15.01.23	15200,00	Відсутня печатка підприємства виконавця робіт
...					

Джерело: власна розробка автора.

З метою недопущення застосування до підприємств штрафних санкцій за прострочення оплати постачальникам за товари та послуги необхідно перевірити їх повноту та своєчасність. Приклад оформлення такого робочого документу наведено в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15. – Перевірити повноти та своєчасності оплати постачальникам

Відомості про поставку			Оплата за договором		Фактично оплачено		Сума боргу на дату перевірки, грн
постачальник	документ	сума, грн	дата	сума, грн	дата	сума, грн	
ТОВ «Аналіз води»	накладна	150000,00	25.01.23	150000,00	31.03.23	100000,00	50000,00
...							

Оцінка практичних особливостей проведення внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками дозволило виділити спільні особливості його документального забезпечення та джерела інформації. При цьому відмінними є суб'єкти проведення, мета та окремі організаційні процедури.

Висновки до розділу 2

Дослідження практичних аспектів організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками на ВТП дозволило нам зробити наступні висновки:

1) встановлено, що основним видом діяльності виробничо-торгівельних підприємств є як виробництво, так і торгівля. При цьому ключовим для ефективної роботи таких підприємств є належна організація процесу постачання і, як наслідок, організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками.

2) виявлено, що реалізація продукції (послуг) має значний вплив на організацію обліку виробничо-торгівельних підприємств, оскільки зі збільшенням її обсягу зростає кількість розрахункових операцій, потреба в управлінні запасами (для уникнення надлишковості або дефіциту товарів), збільшуються податкові зобов'язання та зростають ризики виникнення помилок і шахрайства.

3) дослідження показало, що основними складовими організації обліку розрахунків з контрагентами на ВТП є: вибір форми розрахунків, затвердження порядку первинного обліку розрахунків, вибір методики ведення синтетичного

та аналітичного обліку розрахунків з постачальниками, організація інвентаризаційної роботи щодо звіряння розрахунків, визначення посадових обов'язків працівників бухгалтерії щодо обліку розрахунків з постачальниками та їх формалізація у вигляді затверджених посадових інструкцій, розробка відображення звітної інформації по розрахунках з постачальниками та ін.

4) виявлено, що основними видами контролю розрахунків з постачальниками є: бухгалтерський контроль; внутрішній контроль інших відділів підприємств (відділ внутрішнього аудиту (аудитор), фінансовий відділ (фінансовий директор), ревізійний відділ (ревізор); інвентаризація розрахунків; незалежний аудит; податкова перевірка.

5) оцінка практичних особливостей проведення внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками дозволила виділити спільні особливості його документального забезпечення та джерела інформації. При цьому відмінними є суб'єкти проведення, мета та окремі організаційні процедури.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Важливу роль у розрахунках з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах відіграє чітка організація обліку і контролю прострочених та відстрочених платежів.

На нашу думку, покращення фінансових результатів діяльності підприємства та збереження його позитивної репутації, перш за все, можливо досягнути, завдяки моніторингу прострочених розрахунків з постачальниками.

Для узагальнення неоплачених зобов'язань на виробничо-торгівельних підприємствах, пропонуємо скласти аналітичну таблицю 3.1.

Таблиця 3.1. – Аналітична таблиця обліку кредиторської заборгованості

Постачальник	Сума заборгованості, грн	Терміни платежів (згідно договору)	Дата останнього платежу	Терміни прострочення платежу	Відмітка про несплату (борг)
ТОВ «Ганок»	42300,00	до 30 днів	10.09.2023	-	-
ПП «Дніпро»	18600,00	до 60 днів	-	76 днів	+

Джерело: власна розробка автора.

Аналітична таблиця обліку кредиторської заборгованості дозволить бухгалтерському апарату підприємства розробляти персоналізовані стратегії взаємодії, з урахуванням індивідуальних особливостей кожного контрагента, а також оптимізувати управління оборотними коштами.

Для підвищення інформаційних можливостей бухгалтерського обліку та використання їх в управлінні пропонуємо до використання аналітичні рахунки третього та четвертого порядку до субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», деталізовані за сумою та терміном прострочених платежів (рисунок 3.1).

Рисунок 3.1 Аналітичні рахунки обліку розрахунків з вітчизняними постачальниками за сумою та терміном прострочення платежів

Джерело: власна розробка автора.

Зважаючи, що на більшості ВТП є бухгалтер з обліку розрахунків з постачальниками, пропонуємо, обов'язки заповнення аналітичної таблиці з неоплачених зобов'язань, зазначити у його посадовій інструкції.

Доцільним для організації обліку розрахунків з постачальниками виробничо-торгівельних підприємств є реєстрація неоплачених рахунків. Форму робочого документа реєстрації неоплачених рахунків наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. – Робочий документ реєстрації неоплачених рахунків

Постачальник	Назва товару / послуги	Сума, грн	Сума з ПДВ, грн	Кінцевий термін оплати
ТОВ «Ганок»	Металеві двері	18000,00	21600,00	12.11.2023
ПП «Дніпро»	Монтаж системи кондиціонування	3800,00	4560,00	18.12.2023

Джерело: власна розробка автора.

Враховуючи пропозиції, зазначені в таблиці 3.1 та 3.2, вважаємо за необхідність, доповнити форму № 1 «Баланс» (№ 1-м – для малого підприємств) фінансової звітності, шляхом внесення додаткового рядка 1616 у розділ III. Поточні зобов'язання, у якому відобразатиметься інформація про прострочені (відстрочені) платежі.

В Наказі про облікову політику виробничо-торгівельного підприємства, в частині кредиторської заборгованості, необхідно визначити методику обліку розрахунків з постачальниками, у розрізі прострочених (відстрочених) платежів.

Розрахунки з постачальниками обов'язково супроводжуються відповідною документацією, яка забезпечує надання даних контролюючим органам, зокрема, інформації про взаєморозрахунки, існуючу заборгованість та її прострочення.

Для удосконалення організації контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах, пропонуємо використовувати розроблену нами Відомість з перевірки документообігу (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. – Відомість з перевірки документообігу розрахунків з контрагентами

Документ	Наявність в графіку документообігу	Використання єдиної форми документа	Джерело отримання документа	Передача для наступної обробки документа	Рух документа після його обробки
Накладна № 78 від 12.11.23	+	Так	Електронна пошта	Бухгалтер з обліку розрахунків з постачальниками	Передача в архів відповідно до встановленого терміну
Договір № 88 від 14.12.23	+	Так	Особисто	Головний бухгалтер	Повернення другого екземпляру

Джерело: власна розробка автора.

Для проведення перевірки документів з обліку розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах, аудиторю необхідно здійснити аналіз договорів постачання товарів, з особливим вивченням їх змісту (терміну та умов виконання зобов'язань, способів та порядку оплати, а також заходів впливу за недотримання договірних умов).

Особливу увагу необхідно звернути на рахунки-фактури, які вважаються одними із найважливіших документів щодо розрахунків з постачальниками, та, безпосередньо впливають на формування первинної документації підприємства.

Пропонуємо використовувати для перевірки первинної документації з розрахунків із постачальниками, розроблений нами робочий документ (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4. – Відомість з перевірки первинної документації з операцій розрахунків із постачальниками

Первинний документ	Виявлене порушення	Рекомендації з усунення порушень
Рахунок № 342357991	Відсутність підписів (документ не має юридичної сили)	Підписати даний документ
Платіжне доручення № 8234	Порушень не виявлено	-

Джерело: власна розробка автора.

Таким чином, на підставі проведення внутрішнього контролю, аудитор може виявити порушення та надати рекомендації щодо їх усунення, у разі наявності.

У таблиці 3.5 відобразимо результати контрольної перевірки обліку розрахунків з постачальниками на прикладі конкретного виробничо-торгівельного підприємства.

Таблиця 3.5. – Результати аудиторської перевірки обліку розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельному підприємстві

Перелік завдань	Результати перевірки
1	2
Проведення аналізу кредиторської заборгованості	Підприємство не має певних фінансових труднощів, щодо нестачі грошових коштів, про що свідчить поступове зниження кредиторської заборгованості.
Правова оцінка договорів з постачальниками	Форми укладених договорів повністю відповідають економічному змісту; визначено чіткі умови; ризики визнання договору недійсним – відсутні.
Організація первинного обліку розрахунків з постачальниками	Перевірка даних, відображених у первинних документах показала, що всі поставки здійснювалися відповідно до умов договорів. На кожную поставку оформлені рахунки-фактури, проте, є порушення щодо повноти і правильності заповнення обов'язкових реквізитів первинних документів (відсутність дати та підписів відповідальних осіб).

Продовження таблиці 3.5

1	2
Стан заборгованості перед постачальниками	Заборгованості контрагентів та заборгованості перед ними, відображені на рахунках обліку в реальних значеннях. За період, що перевіряється, не було випадків перекриття кредиторської заборгованості одного контрагента дебіторською заборгованістю іншого.
Відображення у бухгалтерському обліку різних господарських операцій розрахунків з постачальниками	Господарські операції розрахунків з постачальниками відображені в бухгалтерському обліку типовими кореспонденціями.
Відповідність даних аналітичного обліку розрахунків з постачальниками даним зведеного обліку та звітності	Дані про наявність кредиторської заборгованості перед постачальниками на початок та кінець звітного року, зазначені в Балансі та Звіті про фінансові результати, відповідають даним початкових та кінцевих залишків на рахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» та 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками».

Джерело: власна розробка автора.

На нашу думку, запропоновані впровадження з удосконалення організації обліку і контролю дозволять забезпечити достовірність інформації про розрахунки з постачальниками та підвищити ефективність процесу постачання на ВТП взагалі.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано аналітичні рахунки третього та четвертого порядку до субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», деталізовані за сумою та терміном прострочення платежів.

2. Розроблено аналітичну таблицю обліку кредиторської заборгованості для відслідковування неоплачених зобов'язань та робочий документ для реєстрації неоплачених рахунків з постачальниками.

3. Розроблено робочі документи з перевірки документообігу та первинної документації з обліку розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах.

ВИСНОВКИ

Проведення у кваліфікаційній роботі дослідження організаційних аспектів обліку і контролю розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах дозволило зробити наступні висновки та пропозиції:

1) нормативно-законодавче забезпечення обліку і контролю розрахунків з постачальниками забезпечує достовірність і своєчасність облікової інформації, належний контроль за рухом грошових коштів та своєчасність розрахунків з дотриманням договірних зобов'язань.

2) узагальнено актуальні організаційні та практичні проблеми розрахунків з постачальниками, серед яких: безконтрольне зростання заборгованості, розрив ланцюгів постачання, скасування замовлень на товари, відмова від укладення нових угод, документальне оформлення, порушення розрахункової дисципліни.

3) основним видом діяльності виробничо-торгівельних підприємства є як виробництво, так і торгівля. При цьому ключовим для ефективної роботи таких підприємств є належна організація процесу постачання і, як наслідок, організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками.

4) основними складовими організації обліку розрахунків з контрагентами на ВТП є: вибір форми розрахунків, затвердження порядку первинного обліку розрахунків, вибір методики ведення синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з постачальниками, організація інвентаризаційної роботи щодо звіряння розрахунків, визначення посадових обов'язків працівників бухгалтерії щодо обліку розрахунків з постачальниками та їх формалізація у вигляді затверджених посадових інструкцій, розробка відображення звітної інформації по розрахунках з постачальниками та ін.

5) ефективний контроль розрахунків з постачальниками забезпечується через: бухгалтерський контроль; внутрішній контроль інших відділів підприємств (відділ внутрішнього аудиту (аудитор), фінансовий відділ

(фінансовий директор), ревізійний відділ (ревізор); інвентаризація розрахунків; незалежний аудит; податкова перевірка.

6) спільними особливостями внутрішнього та зовнішнього контролю з постачальниками є: документального забезпечення та джерела інформації. При цьому відмінними є суб'єкти проведення, мета та окремі організаційні процедури.

7) обґрунтовано доцільність використання аналітичних рахунків третього та четвертого порядку до субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», деталізовані за сумою та терміном прострочення платежів.

8) удосконалено документальне забезпечення обліку через розробку аналітичної таблиці обліку кредиторської заборгованості для відслідковування неоплачених зобов'язань та робочий документ для реєстрації неоплачених рахунків з постачальниками.

9) розроблено робочі документи з перевірки документообігу та первинної документації з обліку розрахунків з постачальниками на виробничо-торгівельних підприємствах.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А. Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. *Приазовський економічний вісник. Серія: Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Вип. 2(19). 2020. С. 240-244.
2. Буркова Л.А., Шепелюк В.А., Репенко В.Є. Сучасні аспекти та проблеми організації обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками згідно Національних та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку з урахуванням ведення підприємством зовнішньоекономічної діяльності. *Агросвіт*. № 9-10. 2023. С. 82-95.
3. Гончарук С.М., Чапко Т.С. Розрахунки з постачальниками: облік та аналіз впливу на ефективність підприємства. *Молодий вчений*. № 9 (109). 2022. С. 129-132.
4. Колумбет О.П., Давидюк Н.А., Блінцова Н.І. Зобов'язання та розрахунки як економіко-правова категорія та об'єкт бухгалтерського спостереження. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. Вип. 46. 2019. С. 44-60.
5. Морозова Є.П., Лахай С.В. Організація та шляхи оптимізації аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. № 34. 2022. С. 112-119.
6. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. С. 86-92.
7. Примуш Ю.С., Головченко Є.Ю. Оптимізація розрахунків із постачальниками та підрядниками підприємств. *Економічний простір*. № 163. 2020. С. 133-137.
8. Феофанова І.В., Хорольська Н.В. Організація внутрішнього аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 4 (45). 2019. С. 142-149.

9. Нікітенко К.С. Стратегічне планування у процесі логістичного постачання. *Економічний простір*. № 161. 2020. С. 59-62.
10. Комста Я.О. Зміст процесу постачання та завдання його обліку. *Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи* : зб. Міжнар. наук.-практ. конф. (3-4 листопада 2022 р.). Харків, 2022. С. 352-354.
11. Яструбський М.Я., Левкович І.Р. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами. *Економіка та суспільство*. Вип. 38. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-50> (дата звернення: 30.10.2023).
12. Беляєва Л.А., Сисун К.О. Сучасні тенденції у розрахунках з постачальниками та підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 3 (26). 2020. С. 139-145.
13. Дунська А.Р., Лютенко Д.Д. Особливості процесу закупівельної діяльності підприємства. *Сучасні підходи до управління підприємством*. № 5. 2020. URL: <http://spu.fmm.kpi.ua/article/view/204739> (дата звернення: 31.10.2023).
14. Візіренко С.В., Іваніцький К.В. Організація обліку розрахунків з контрагентами. *Інвестиції: практика та досвід*. № 23. 2020. С. 58-63.
15. Белозерцев В.С., Худякова О.С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 73–77.
16. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 12.02.2023).
17. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 № 2374-III. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14#Text> (дата звернення: 12.02.2023).
18. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 № 436-IV. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 12.02.2023).
19. Податковий кодекс України 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 12.02.2023).

20. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.02.2023).

21. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» від 31.01.2000 № 20. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 12.02.2023).

22. Про затвердження «Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення: 12.02.2023).

23. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ МФУ від 02.09.14 № 879. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 12.09.2023).

24. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ МФУ від 30.11.1999 № 291. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 12.09.2023).

25. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 р. № 193. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення: 12.09.2023).

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». *IFRS Foundation*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2037_ukr_2022.pdf (дата звернення: 12.02.2023).

27. Пилипенко К.А. Нормативне регулювання обліку розрахунків з кредиторами в умовах сьогодення. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.

(м. Полтава, 22 жовтня 2020р.). / за ред. Пилипенко К.А. Полтава : ПДАА, 2020. С. 377-381.

28. Бабенко Л.В., Фесенко В.В., Цьома К.Ю. Прикладні аспекти обліку та внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. № 4 (04). 2023. С. 419-424.

29. Шепілова В.С., Шишкова Н.Л. Проблеми розрахунків з контрагентами під час воєнного вторгнення та шляхи їх подолання. *Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти* : матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 вересня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 89-92.

30. Коваль С.В. Облік поточних розрахунків та зобов'язань аграрних підприємств. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 1 (45). 2019. С. 78-84.

31. Попович О.В., Філімонова С.В. Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений*. № 9 (121). 2023. С. 26-30.

32. Шот А.П., Сівак В.С. Аналітичне забезпечення обліку і контролю виконання договірних зобов'язань з постачальниками. *Економіка та суспільство*. Вип. 30. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/629/603> (дата звернення: 18.10.2023).

33. Біловодська І.М., Гаркуша С.А. Організація обліку розрахунків з постачальниками при використанні спеціалізованого програмного продукту. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики* : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 10–11 травня 2023 року). Полтава : ПУЕТ, 2023. С. 48-50.

34. Бунда О.М., Чучкевич Д.Ю. Аудиторські процедури розрахунків з постачальниками в контексті інноваційного розвитку підприємства. *«Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості»* : збірник матеріалів I Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. 2020. С. 460-466.

35. Гевчук А.В. Нові підходи щодо внутрішнього аудиту розрахунків у сучасних реаліях ведення бізнесу. *The 1st International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life”* (July 28-30, 2021). Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2021. С. 157-164.

36. Майстер Л., Гладій І., Откаленко О. Організація обліку розрахунків з постачальниками. *Innovation in der modernen Wissenschaft: Wirtschaftswissenschaften, Pädagogik, Rechtswissenschaft, Medizin. Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft».* Buch 20. Teil 3. 2023. С. 96-104.

37. Меліхова Т.О., Феофанов Л.К., Присяжнюк Д.В. Удосконалення організації та методики внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками. *Агросвіт.* 2021. № 20. С. 32–39.

38. Мурашко І.С. Наукові підходи до удосконалення обліку розрахунків з постачальниками. *Проблеми розвитку суспільства та держави: сучасні наукові виклики* : матеріали всеукр. наук. конф. молодих вчених (м. Одеса, 2 грудня 2022 р.) / за ред.: Н. Д. Маслій, К. І. Спасової. Одеса, 2022. С. 43-46.

39. Назаренко І.М., Соломка В.Ю. Організаційні та аналітичні аспекти аудиту розрахунків з постачальниками. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».* Серія: «Економічні науки». №10. 2020. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2020/10/6417> (дата звернення: 30.10.2023).

40. Подмешальська Ю.В., Корнієнко Д.В. Облік розрахунків з постачальниками за видами економічної діяльності. *Агросвіт.* 2021. № 24. С. 58-64.

41. Руда Л., Причепя І., Липецька О. Організація обліку та методичні засади проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Економіка та суспільство.* № 35. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-48> (дата звернення: 30.10.2023).

42. Терновський Р.М., Гаркуша С.А. Концептуальні основи організації автоматизованого обліку розрахунків з постачальниками. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики* : збірник матеріалів IV

Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 10–11 травня 2023 року). Полтава : ПУЕТ, 2023. С. 99-102.

43. Шендригоренко М.Т., Ротозєєнко Ю.В. Облік і внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «ЛЮГОΣ. Мистецтво наукової думки»*. № 8. 2019. С. 26-30.

44. Цегельник Н.І. Бухгалтерський облік розрахунків з покупцями та замовниками: організація та методика : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2019. 21 с.

45. Михальчук Р.А. Наукові підходи до вирішення проблем організації обліку і контролю розрахунків з постачальниками. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (4 листопада 2023 р.) / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 17. Луцьк: ВІП Луцького національного технічного університету, 2023. С. 186-188.

46. Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності за 2021-2022 роки. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/kap/kap_u/arh_kap_u.html (дата звернення: 12.10.2023).

47. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності за 2021-2023 роки. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm (дата звернення: 13.10.2023).

48. Прибуток до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів за 2021-2022 роки. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm (дата звернення: 18.10.2023).

49. Збиток до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів за 2021-2022 роки. *Державна служба статистики України*.

URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm (дата звернення: 18.10.2023).

50. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 18.10.2023).

51. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ МФУ від 07.02.2013 № 73. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 18.10.2023).